

som han havde hørt i Folkemunde eller truffet paa i forskellige Skrifter. I lang Tid samlede Mau dog blot til sin egen Fornøjelse, af Interesse for Sagen og uden Tanke om at udgive noget Arbejde i den Retning. Men alt som Samlingen forøgedes, voksede ogsaa Mau's Deltagelse for Arbejdet, og i henvend ti Aar lagde han saa næsten al anden litterær Syssel med Pennen til Side, for stadig og uafbrudt at kunne anvende den ham levnedede Fritid til med al Kraft og Iver at fortsætte sit Arbejde med at samle og ordne, saaledes at Frugten og Udbyttet deraf med Tiden kunde blive skikket til at offentliggøres. I 1878 var den flittige Præst da saa vidt, at han kunde udsende første Hefte af sit Ordsprogsværk, der allerede Aaret efter var færdigudgivet.

Arbejdets fulde Titel er: „Dansk Ordsprogs-Skat eller Ordsprog, Skjæmtesprog, Rimsprog, Mundheld, Talemaader, Tankesprog, samt et lille Udvalg af Bibelsteder. Efter trykte og utrykte Kilder samlede og ordnede, tillige med nogle Varianter, Oplysninger og Henvisninger“¹⁾. Bind I (A—L) er paa ialt 689 Sider. Bind II (M—Ø) er 640 Sider stor. Paa de ialt 1329 tættrykte Sider findes ikke mindre end 12,161 Ordsprog med Varianter. Bag Udgivelsen i 1878—79 af denne uhyre Samling Ordsprog ligger en overordentlig Arbejdspræstation, men Mau kendte aldrig til at spare paa Kræfterne. „Dansk Ordsprogs-Skat“ er det største Ordsprogsværk, der findes mellem Præsten *Peder Syvs* „Danske Ordsprog“ (I 1682, II 1688) og Folkemindesamleren *Evald*

¹⁾ I Forbindelse med dette Værk, der ganske afviger fra Mau's øvrige Forfatterskab, bør nævnes, at han i Berlingske Tidende 1846, Nr. 292, Tillæg, har faaet offentliggjort en Artikel: „Om det danske Sprogs Udvikling og en nøiere Forening af de nordiske Tungemaal“.

Tang Kristensens „Danske Ordsprog og Mundheld“ (1890). Ligesom Syv tog Mau meget med, som ikke i egentlig Forstand kan kaldes Ordsprog, men hans Bog har ved sin Righoldighed gjort god Tjeneste og er endnu af Værdi, skriver Dr. *Marius Kristensen* i sin Biografi af den gamle Haarslev-Præst i Dansk biografisk Leksikon XV (1938), 424¹).

Ogsaa Professor *Johannes Brøndum Nielsen*²) fremhæver Værdien af „Dansk Ordsprogs-Skat“, idet han omtaler den som vor righoldigste Samling, med over 12,000 Numre, hvoraf hvert ofte har flere Variantformer. Og i Dr. *Aage Hansens* store Udgave af „Peder Syvs Danske Ordsprog“ (1944), anerkendes Side XVIII Mau's Arbejde som et betydningsfuldt Værk indenfor vor Ordsprogslitteratur. Aage Hansen har i sin udførlige Kommentar til Syvs Ordsprog hist og her haft Gavn af „Dansk Ordsprogs-Skat“, der ogsaa ved sin Fremkomst blev modtaget med al mulig Hønnør fra Videnskabens Side (af *Svend Grundtvig*).

Mau's Arbejde gav Stødet til, at *Evald Tang Kristensen* ordnede alle sine indsamlede Ordsprog, Mundheld, Skæmtesprog, stedlige Talermaader, Slagord og Samtaleord med en samlet Udgivelse for Øje. Hans Værk: „Danske Ordsprog og Mundheld“ fra 1890, der fortrinsvis indeholder Stof op-

¹) En for skarp Dom over Mau's Ordsprogsudgivelse fælder Kirkehistorikeren *L. Koch* (i *Brickas* Dansk biografisk Lexikon XI, 1897, 199), naar han udtaler, at Mau manglede baade Kundskaber og kritisk Sans til at udføre et saadant Arbejde; han kunde ikke sigte det Stof, han havde indsamlet. Noget lignende lyder Prof. *H o l g e r M o s b e c h s* Ord ... „Men dertil manglede han dog de fornødne videnskabelige Forudsætninger“ (i Dansk biografisk Haandleksikon II, 1923, 610; med Billede af Mau).

²) Danske Ordsprog (1942), 28.

tegnet direkte fra Folkemunde, er med sine 670 Sider ligeledes et Hovedværk i vor Ordsproglitteratur. I et længere Forord til dette gør E. Tang Kristensen udførligt rede for vore Ordsprogs Indhold og Værdi og for sin Indsamling og Udgivelse af dem. Samtidig fremkommer han med Oplysninger om sin Brevveksling med Mau og fremfører dernæst forskellige kritiske Bemærkninger vedrørende „Dansk Ordsprogs-Skat“. Navnlig anker Tang Kristensen over, at Mau ikke har optegnet ret mange Ordsprog fra Folkemunde, og at han ikke var ordentlig kendt med Dialektudtryk og særegne Ord paa Stedmaalene. Da Mau ikke vidste, hvad „en Meldmad“ var, maatte E. T. Kr. sige ham Farvel, og derpaa besluttede han sig til selv at udgive en Ordsprogssamling. Dette har man jo kun Grund til at paaskønne, og 11 Aar efter at Mau's Værk havde set Lyset, kom saa Tang Kristensens Ordsprogsbog, der giver et stærkt Indtryk af, i hvor høj Grad Befolkningen endnu i 1870—80erne betjente sig af Ordsprog, Mundheld m. v. For den videnskabelige Udforskning af denne Slags Folkeminder er Mau's og E. Tang Kristensens Bøger af stor Værdi. Dette ser man ikke mindst i Kommentaren til Dr. Aage Hansens Udgave af Peder Syvs grundlæggende Ordsprogsværk.

I et længere Forord til „Dansk Ordsprogs-Skat“ giver E. Mau lærerige Oplysninger om sit Arbejde med vore Ordsprog, der hyppigt indeholder Vidnesbyrd om vort Folks praktiske Livsfilosofi eller Livsvisdom, tit fremsat paa en smuk, poetisk Maade, i faa og fyndige, stundom slaaende Udtryk.

Folkeviddet har i Ordsprogene udtalt sig med Lune og Sindrigheid og paa en umiddelbar Maade om mange Ting;

i dem afspejler sig ikke alene Sproget til de forskellige Tider, men ogsaa Folkets Tænkemaade og Levevis, dets Sæder og Skikke. Vi lærer af Ordsprogene at kende det danske Folks Forestillinger gennem de henrundne Tider, baade om aandelige og jordiske Anliggender. Vi ser i dem vore Forfædre afmalede som de var, med deres Lyder og Dyder; vi hører dem snart i godmodig Skæmt, snart med bidende Skarphed revse deres Tids Daarligheder, som de ikke sjælden gør latterlige. Der er ikke et Livsforhold, uden at det bliver taget under Behandling, og uden at de Gamle derpaa har øvet deres Vid og Kløgt; og det betragtes baade fra den lyse og den mørke Side. Til de anskueligste og mest betegnende og tillige de morsomste Ordsprog hører saadanne, hvori Personer af forskellige Livsstillinger indføres talende, og i dem har Folkevittigheden især faaet Lejlighed til at strømme ud som af et rigt Kildevæld. Peder Syv i Hellested siger (1682) om vore Ordsprog, at de „pryde og formere Talen, skærpe Nemmet, forlyste Venner og andre i Samkvem, ere yndige at give hos høje og ringe Folk med faa og kløgtige Ord en lang Mening tilkende. Ja, saadan Tale gør derfor tit, at man letteligen kan overtale. De formaa meget med Kraft og Eftertryk at bevise noget De lære os de forbigangne Ting, undervise os om de nærværende og tilkommende; sige os, hvad vi skulle gøre og lade, give os Kundskab om meget af Naturen. Korteligen, de gavne og forlyste Ordsprog skulle bruges ikke som Mad, men som Krydderi og Lystmad; ikke til Mæthed, men (til) Forlystning, ikke allesteds, ikke for tit“

I vore Dage fremstaar der næppe Ordsprog af samme Værdi som de bedste blandt de gamle Tidens, saa *Grundt-*

vigs Vers i Digtet om Peder Syv (fra 1849) har ikke nu længer Gyldighed:

*„Daglig nu de gamle Ord
over Skolebænk og Bord,
op fra Bog og Skammekrog
krybe ind i Folkemunden,
flyve ud som Nordlyssprog
og gør atter lyst i Lunden.“*

Det var en god Gerning, E. Mau begyndte, da han i Haarslev i 1849 grundlagde sin store danske Ordsprog-Skat. Dette Værk vil altid værne om hans Minde.